

М'ячин Валентин Георгійович
*доктор економічних наук,
професор кафедри соціально-економічних дисциплін,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

Бондар Євген Якович
*аспірант,
Український державний університет науки і технологій*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-484-2-13>

ЧАСТКА РИНКУ ЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОВІДНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Частка ринку (Market Share) є одним із ключових індикаторів, що характеризує конкурентну позицію підприємства в межах відповідної галузі. У контексті інтегральної оцінки конкурентоспроможності провідних м'ясопереробних підприємств України цей показник посідає особливе місце, адже дозволяє оцінити ринкову присутність та ефективність реалізації збутової політики підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Для підприємств, що функціонують у висококонкурентному середовищі з жорсткою боротьбою за частку споживача, зростання частки ринку свідчить про зміцнення позицій, підвищення ефективності маркетингової стратегії, а також покращення загальної фінансової стабільності. У свою чергу, зменшення частки ринку може сигналізувати про втрату конкурентних переваг, неефективність управлінських рішень, або ж неспроможність підприємства швидко адаптуватися до змін ринкового середовища.

У розрахунках інтегрального показника конкурентоспроможності частка ринку використовується як один із ключових параметрів, що прямо або опосередковано впливає на рівень прибутковості підприємства, його здатність до інновацій, утримання позицій у галузі, а також ефективність ресурсного використання. Показник може бути інтегрований у систему стратегічного аналізу для

обґрунтування управлінських рішень у сфері розвитку, просування бренду та нарощення виробничого потенціалу.

Таким чином, висока частка ринку є позитивним сигналом у системі стратегічного управління, тоді як її динаміка повинна постійно моніторитися як індикатор можливих змін у ринковому середовищі. Вона також може виступати тригером потенційних ризиків або ознакою необхідності коригування маркетингової політики підприємства.

Частка ринку визначається за формулою:

$$\text{Частка ринку} = (\text{Виручка підприємства} / \text{Загальний обсяг ринку}) \times 100\%.$$

Оптимальні значення частки ринку залежать від специфіки галузі. У м'ясопереробній промисловості частка ринку в межах 10–20% вважається стабільною, понад 20% — високою. У той же час, значення частки ринку на рівні 5–10% може вважатися прийнятним для середніх підприємств або нових учасників ринку, які лише формують власну конкурентну позицію. Показник, що коливається нижче 5%, зазвичай свідчить про слабку ринкову присутність або проблеми із забезпеченням конкурентних переваг. Втрата частки ринку в умовах високої конкуренції може призвести до зниження доходів, втрати клієнтської бази та в довгостроковій перспективі – до зменшення фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, частка ринку є важливим елементом при формуванні інтегральних показників конкурентоспроможності підприємства та моделі оцінки ринкових ризиків. Її значення є ефективним індикатором як поточної конкурентної позиції, так і перспектив зростання підприємства на галузевому ринку.

Проведений нами аналіз охоплює шість м'ясоперобних підприємств, для яких було розраховано частку ринку за чотири роки за період 2020–2023 рр.

У табл. 1 представлено динаміку виручки досліджуваних м'ясопереробних підприємств та загальний обсяг ринку. Дані щодо виручки підприємств взято з інтернет-сервісу Opendatabot [1], дані щодо обсягу ринку взято з сайту Укрстат [2].

Таблиця 1

Динаміка виручки підприємств та обсягу ринку, у млн грн

Виручка (для підприємств) та обсяг ринку (для м'ясопереробної галузі)	Роки			
	2020	2021	2022	2023
ПрАТ "БОГОДУХІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	101,1	144,3	123,8	75,3
ТОВ "М'ЯСНА ФАБРИКА "ФАВОРИТ ПЛЮС"	3814,4	4363,9	4522,9	5619,2
ТОВ "АЛАН"	1732,3	1616,5	1953,5	2299,1
ТОВ "МК ЮВІЛЕЙНИЙ"	1054,1	1200,9	1768,1	1805,7
ТОВ "НОВА ЗОРЯ ДНІПРА"	124,9	291,9	499,1	688,3
ТОВ "САЛТІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	790,8	1051,4	1188,1	1992,0
Усього ринок за рік	80156,7	102045,3	106674,5	149934,3

У табл. 2 представлено динаміку розрахованих нами значень частки ринку досліджуваних м'ясопереробних підприємств за період 2020–2024 рр.

Таблиця 2

**Динаміка розрахованого показника частки ринку
(Market Share) для провідних вітчизняних
м'ясопереробних підприємств, у %**

Підприємства	2020	2021	2022	2023
ПрАТ "БОГОДУХІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	0,126	0,141	0,116	0,050
ТОВ "М'ЯСНА ФАБРИКА "ФАВОРИТ ПЛЮС"	4,759	4,276	4,240	3,748
ТОВ "АЛАН"	2,161	1,584	1,831	1,533
ТОВ "МК ЮВІЛЕЙНИЙ"	1,315	1,177	1,657	1,204
ТОВ "НОВА ЗОРЯ ДНІПРА"	0,156	0,286	0,468	0,459
ТОВ "САЛТІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ"	0,987	1,030	1,114	1,329

Графічне зображення динаміки частки ринку досліджуваних м'ясопереробних підприємств за 2020–2023 роки на основі даних із табл. 2 представлено на рис. 1.

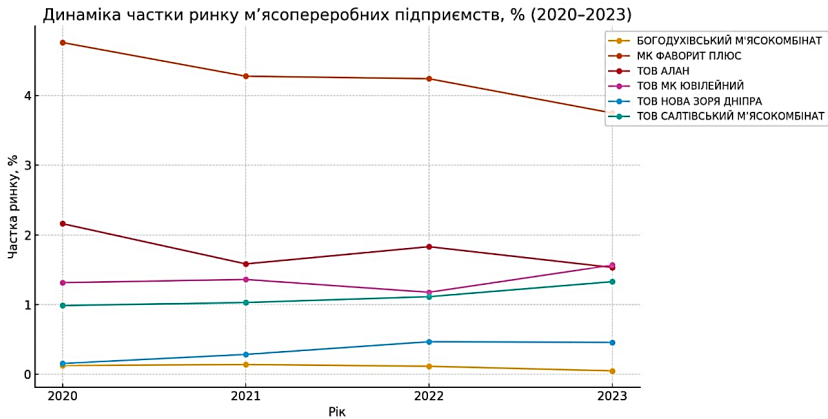

Рис. 1. Динаміка зміни частки ринку (ринку (Market Share) за 2020–2023 рр. для досліджуваних провідних вітчизняних м'ясопереробних підприємств

БОГОДУХІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ демонструє чітко виражену негативну динаміку: його частка ринку знизилася з 0,126% у 2020 році до 0,050% у 2023 році. Це свідчить про поступову втрату конкурентних позицій. Підприємство характеризується як з найнижчим рівнем абсолютної та відносної конкурентоспроможності серед усіх представлених учасників ринку.

МК ФАВОРИТ ПЛЮС, незважаючи на зменшення показника з 4,759% до 3,748% за досліджуваний період, залишається лідером за часткою ринку. Таке зниження може вказувати на посилення конкуренції або внутрішні проблеми, але загалом підприємство зберігає високу абсолютну і найвищу відносну конкурентоспроможність.

ТОВ АЛАН у 2020 році займало третю позицію за часткою ринку (2,161%), але згодом показник почав зменшуватись і у 2023 році склав 1,533%. Це свідчить про поступову втрату ринкових позицій.

Абсолютна конкурентоспроможність підприємства залишається на середньому рівні, але у відносному вимірі вона послаблюється.

ТОВ МК ЮВІЛЕЙНИЙ, навпаки, демонструє зростання частки ринку з 1,315% у 2020 році до 1,567% у 2023 році. Це свідчить про поступове укріплення позицій та ефективну стратегію розвитку. Підприємство має середній рівень абсолютної конкурентоспроможності та позитивну динаміку зростання відносної конкурентоспроможності.

ТОВ НОВА ЗОРЯ ДНІПРА показує найшвидше зростання частки ринку: з 0,156% до 0,459% за чотири роки. Така позитивна динаміка свідчить про активну експансію підприємства на ринку. Незважаючи на поки що низьку абсолютну конкурентоспроможність, відносна конкурентоспроможність швидко зростає.

ТОВ САЛТІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ також покращує свої показники з 0,987% у 2020 році до 1,329% у 2023 році. Це свідчить про стійке нарощування ринкової присутності та зростання обсягів збуту. Підприємство характеризується середнім рівнем абсолютної конкурентоспроможності, а його відносна конкурентоспроможність має стабільно зростаючий тренд.

Узагальнюючи, можна зазначити, що лише три з шести підприємств демонструють зростаючу динаміку частки ринку. Найвищий рівень конкурентоспроможності, як у абсолютному, так і відносному вимірах, утримує МК ФАВОРИТ ПЛЮС, хоча і з тенденцією до зниження. ТОВ САЛТІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ та ТОВ МК ЮВІЛЕЙНИЙ посилюють свої позиції на ринку, поступово наближаючись до рівня лідерів. ТОВ НОВА ЗОРЯ ДНІПРА показує високу динаміку зростання та потенціал до входження у групу підприємств з середньою конкурентоспроможністю. Натомість БОГОДУХІВСЬКИЙ М'ЯСОКОМБІНАТ та ТОВ АЛАН втратили частину своїх ринкових позицій, що потребує перегляду їхніх стратегій позиціонування.

Аналізуючи показники частки ринку досліджуваних підприємств, можна зробити висновок, що ринок не є монопольним, оскільки жодне з підприємств не має домінуючої частки понад 30–40%. Найвища частка ринку у 2020–2023 роках спостерігається у

МК ФАВОРИТ ПЛЮС, однак вона не перевищує 5%, що є надто низьким значенням для монополії або навіть класичної олігополії [3].

У теорії ринкових структур відомо, що:

- досконала конкуренція передбачає велику кількість малих учасників ринку, частка кожного з яких є незначною (звичайно менше 1%);

- олігополія характерна для ринків, де 2–5 фірм контролюють 60–80% сукупного обсягу ринку;

- монополістична конкуренція – це структура, де багато підприємств мають від 1% до 5–10%, продукти є диференційованими, але з високим рівнем конкуренції/

У наших розрахунках ринкові частки досліджуваних підприємств коливаються в межах 0,05% – 3,75%, і жодне з них не контролює навіть 10% ринку. Така структура вказує на високий рівень диференціації продукції та на відносно велику кількість конкуруючих виробників [4].

Отже, досліджуваний ринок має ознаки монополістичної конкуренції, де фірми мають незначну, але відчутну ринкову силу. Досліджувані підприємства не є монополістами чи олігополістами, але не належать і до повністю досконалої конкуренції. Їхній статус – перехідний між досконалою та монополістичною конкуренцією, з тенденціями до посилення диференціації та формування стабільних нішевих позицій.

Список використаної літератури:

1. Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua>
2. Укрстат. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
3. М'ячин В. Г., Алеїнікова К. В. Сучасні та перспективні методи оцінки конкурентоспроможності інноваційних підприємств та конкурентоспроможності інноваційної продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(2). С. 134–137.
4. Myachin, V., Yudina, O., & Myroshnychenko, O. (2021). FUZZY-LOGICAL EXPERT SYSTEM FOR ASSESSING THE FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(4), 123–135. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-4-123-135>